

Визначення обсягів і вартості під час проведення експертиз в умовах воєнного стану

Микита Лебідь

судовий експерт лабораторії інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України,
м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0427-7527>, e-mail: Lebed.Mykyta@nncise.org.ua

Артем Король

судовий експерт лабораторії інженерно-технічних досліджень, Національний науковий центр
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України,
м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7429-658X>, e-mail: 0952435100korol@gmail.com

Воєнний стан суттєво впливає на всі сфери суспільного життя, зокрема на виконання судових експертиз. У таких умовах визначення обсягів та вартості робіт, майна, збитків або відновлення об'єктів набуває особливої складності та значущості.

Ключові слова: воєнний стан; обсяги; вартість; безпека життя.

Determining the Scope and Cost of Forensic Examinations Under Martial Law

Mykyta Lebid, Artem Korol

Martial law profoundly impacts all areas of public life, in particular the conduct of forensic examinations. Under such conditions, determining the scope and cost of works, property, damages, or the restoration of facilities becomes particularly complex and significant.

Keywords: martial law; scope; cost; life safety.

Актуальність теми зумовлена масовими руйнуваннями об'єктів нерухомості, інфраструктури, виробничих потужностей, а також необхідністю документального підтвердження збитків для судових процесів, страхових виплат, компенсацій і міжнародних позовів.

Експертна діяльність в умовах воєнного стану здійснюється за обмеженого доступу до об'єктів дослідження, нестачі первинної документації, підвищених ризиків для життя і здоров'я експертів, а також за постійних змін нормативно-правового регулювання. Усе це потребує адаптації методичних підходів до визначення обсягів і вартості.

Проведення експертиз в Україні врегульовано законами України, підзаконними нормативними актами, державними стандартами й методиками. Особливого значення в умовах воєнного стану набуває безпека життя під час проведення натурно-інструментального огляду.

Воєнний стан допускає тимчасові відступи від стандартних процедур, але не скасовує вимог щодо обґрунтованості, об'єктивності й доказовості висновків експертів. Експерт

повинен чітко фіксувати всі обмеження та припущення, зумовлені надзвичайними умовами.

Визначення обсягів робіт, пошкоджень або втрат в умовах воєнного стану часто ускладнено неможливістю натурного обстеження об'єкта. У таких випадках застосовують альтернативні джерела інформації:

- фото та відеоматеріали, зокрема, з відкритих джерел;
- супутникові знімки та аерофотознімки;
- проектну, виконавчу та технічну документацію, що збереглася;
- показання свідків і відповідальних осіб;
- дані органів місцевого самоврядування або військових адміністрацій.

Експерт повинен оцінювати достовірність кожного джерела, співставляти інформацію та зазначати рівень імовірності визначених обсягів. У разі часткової доступності об'єкта допускається проведення вибірових обстежень із подальшою екстраполяцією результатів.

Визначення вартості в умовах воєнного стану має враховувати нестабільність ринку,

інфляційні процеси, дефіцит матеріалів і робочої сили, порушення логістичних ланцюгів. Основними підходами є:

- кошторисний метод із застосуванням чинних або адаптованих нормативів;
- порівняльний підхід на основі доступних ринкових даних;
- витратний підхід з урахуванням відновної вартості;
- індексний метод коригування цін.

Водночас експерт зобов'язаний фіксувати дату оцінки, джерела цінової інформації та застосовані коефіцієнти. За відсутності актуальних даних допускається використання середніх показників з відповідним обґрунтуванням.

В умовах воєнного стану експертів часто залучають до визначення прямих і непрямих збитків. До прямих належать фізичні пошкодження або знищення майна, до непрямих — утрата доходів, зупинка виробництва, додаткові витрати та ін.

Особливістю є необхідність розмежування збитків, спричинених воєнними діями, і втрат, пов'язаних з іншими чинниками. Це потребує ретельного аналізу причиново-наслідкових зв'язків і документального підтвердження.

Експертний висновок, складений в умовах воєнного стану, повинен бути максимально деталізованим. У ньому доцільно окремо зазначати:

- умови проведення експертизи;

- обмеження доступу до об'єктів дослідження;
- використані альтернативні джерела інформації;
- припущення та допущення;
- можливий діапазон похибок.

Такий підхід підвищує стійкість висновку під час судового розгляду та зменшує ризик його оскарження.

Воєнний стан висуває підвищені вимоги до безпеки експертів. Проведення оглядів у зоні бойових дій можливе лише за наявності відповідних дозволів і гарантій безпеки. Етичним обов'язком експерта є відмова від проведення дій, що загрожують життю.

Окрім того, експерт повинен дотримувати принципів неупередженості, незалежності та професійної відповідальності, незважаючи на суспільний резонанс і емоційний контекст війни.

Визначення обсягів і вартості під час проведення експертиз в умовах дії воєнного стану є складним багаточинниковим процесом, що потребує гнучкості, професійного досвіду й адаптації методик. Обмеженість даних, ризики і нестабільність економічної ситуації вимагають від експертів підвищеного рівня обґрунтованості та прозорості. Водночас саме якісні експертні висновки є важливою основою для захисту прав громадян, відновлення справедливості та післявоєнної відбудови країни.

Перелік джерел посилання

1. Кошторисні норми України у будівництві. Настанова з визначення вартості будівництва : затв. наказ. Мін. розвитку громад та територ. України від 01.11.2021 р. № 281 (зі змін. та допов.). URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/document.html?id_doc=96362 (дата звернення 22.01.2026).
2. Кириленко С. А., Пугачова І. Л., Каплін Р. Б. та ін. Методика встановлення фактичних обсягів та вартості виконаних будівельних робіт за звітною документацією. Харків, 2025. 108 с. Реєстр. код 10.6.23 / Реєстр методик проведення судових експертиз : офіц. вебсайт. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/> (дата звернення: 28.01.2026).